

Kompetansehevingsprogram

Pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4A

2025 - 2026

Versjon 1, 19. mars 2025

Innhold

Innledning	3
Bakgrunn.....	3
Aktuelt	3
Finansiering og fremdrift	3
Mål og visjon	3
Målgruppe	3
Organisering	4
Prosjektgruppe	4
Samarbeidspartnere	4
Gjennomføring og metode	5
Metode	6
Vurderinger av prosjektet	7
Suksessfaktorer og utfordringer	7
Personvern og GDPR.....	7
Rapportering og oppfølging.....	7
Økonomi	8

Innledning

Utviklingscenteret for sykehjem og hjemmetjenester i Vestfold (*heretter kalt USHT- Vestfold*) har etter søknad mottatt tilskuddsmidler fra Statsforvalter i Vestfold og Telemark for å utvikle og gjennomføre opplæring i pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4A (*heretter kalt kap. 4A*), for helsepersonell i kommunehelsetjenesten i Vestfold.

Bakgrunn

Gjennom flere tilbakemeldinger fra medarbeidere i kommunene har vi fått inntrykk av et tydelig behov for økt kompetanse blant helsepersonell når det gjelder håndtering av situasjoner som involverer bruk av tvang og makt. Dette kan omfatte pasienter med psykiske lidelser, rusavhengighet, demenssykdom eller andre utfordrende situasjoner. Målet er at helsepersonell har tilstrekkelig kunnskap til å håndtere slike situasjoner i tråd med gjeldende lover og retningslinjer. Det er i hovedsak sykehjemsleger, sykepleiere/vernepleiere som kommer med disse tilbakemeldingene.

Aktuelt

Lovens kompleksitet

Kapittel 4A i Pasient- og brukerrettighetsloven skal sikre nødvendig helsehjelp til pasienter som mangler samtykkekompetanse og som motsetter seg helsehjelpen. Loven inneholder bestemmelser som er komplekse og krever grundig forståelse for å sikre forsvarlig praksis. Det er mange år siden sist USHT-V hadde en større satsing på opplæring i Vestfold (2009-2010) og vi ser nå behovet for en grundig gjennomgang og opplæring for å sikre at helsepersonell er i stand til å håndtere slike situasjoner på en etisk forsvarlig og juridisk korrekt måte. Økt kompetanse vil bidra til å redusere risikoen for utilsiktede hendelser knyttet til bruk av tvang og makt. Dette vil ikke bare beskytte pasientenes rettigheter, men også trygge helsearbeiderne og bidra til å opprettholde tilliten til våre helse- og omsorgstjenester.

Finansiering og fremdrift

Prosjektet eies og ledes av USHT-V. Det er søkt om støtte fra Statsforvalter i Vestfold og Telemark. Prosjektet har en varighet fra vår 2025- vår 2026. Det utarbeides egne møteplaner og fremdriftsplaner i oppstarten av prosjektet.

Mål og visjon

Målgruppe

Sykepleiere, vernepleiere eventuelt andre ressurspersoner på tvers av seksjoner i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Mål

Overordnet mål: Økt kompetansen i helse- og omsorgstjenestene i Vestfold på kap. 4A, med mål om å redusere bruken av tvang og makt, og styrke samtykkevurdering og vedtaksskriving, gjennom målrettet opplæring og bevisstgjøring.

Delmål:

1. Det er en økt bevisstgjøring på bruk av tillitsskapende tiltak for å forebygge bruk av tvang og makt.
2. Styrket kompetansen på samtykkevurdering og forståelse av brukernes rettigheter.
3. Kompetanseheving i riktig og forsvarlig vedtaksskriving.
4. Styrking av tverrfaglig samarbeid gjennom deltakelse i nettverk.

Organisering

Prosjektet forankres hos Overordnet faglig ansvarlig (OFA) i Vestfold og kommunalsjefene for de seks kommunene i Vestfold.

Prosjektgruppe

Alle de seks kommunene i Vestfold får tilbud om å delta i prosjektgruppen. USHT- Vestfold har prosjektlederansvaret. Prosjektgruppen skal arbeide med å utvikle programmet for opplæring, utvikling av materiell og fremdrift i prosjektet. Selve gjennomføringen av opplæringen vil være USHT- V sitt ansvar i samarbeid med eventuelt prosjektgruppen og andre aktuelle aktører. Dette vil planlegges i oppstarten av prosjektet.

Samarbeidspartnere

Statsforvalter i Vestfold og Telemark og de seks kommunene i Vestfold er relevante samarbeidsparter. Eventuelt andre samarbeidspartnere avdekkes i oppstarten av prosjektet.

Gjennomføring og metode

Prosjektet deles inn i følgende faser:

Prosjektorganisering og prosjektstyring:

1. Rigg av prosjektet vår 2025:

Prosjektorganisering, oppstartsmøte, mål, fremdriftsplan og måleindikatorer. Forankring og orientering av samarbeidsparter.

Ansvar: prosjektleder

2. Utvikling av opplæringsprogram vår 2025:

- Organisering: avklare hvordan opplæringen skal organiseres, feks. som et læringsnettverk med ett løp på 9 måneder. Avklares strukturer for å sikre varighet etter prosjektslutt; feks. etablering av interkommunalt nettverk.
- Innhold i opplæringen: avklare innhold og eventuell undervisningsmateriell utvikles.

Ansvar: prosjektgruppen

3. Gjennomføring av opplæringsprogram vår 2025 - vår 2026:

Gjennomføre opplæring for ressurspersoner i kommunene i Vestfold med oppstart høst 2025. Innholdet og formen på opplæringsmodell avklares og utvikles våren 2025, se punkt 2 over.

Ansvar: prosjektleder, prosjektgruppen evn. andre

4. Evaluering:

Prosjektet evalueres og rapporteres i henhold til rutiner.

Ansvar: prosjektleder

Metode

Forslag til opplæringsprogram:

Modell: Train - the- trainer (TTT) modellen: en opplæringsmodell der man identifiserer mulige «trenere» eller i denne sammenheng ressurspersoner. Ressurspersonene gis opplæring og verktøy som gjør dem i stand til å lære opp andre ute i tjenestene.

Målgruppe: sykepleiere og vernepleiere i kommunene på tvers av seksjoner i helse- og omsorgstjenesten.

Organisering: en tentativ opplæringsmodell er å tilby opplæring i kap. 4A til målgruppen spesifisert over. Disse ressurspersonene velges ut av kommunene selv, og det er viktig at kommunene forplikter seg til å støtte og legge til rette for deres deltakelse gjennom hele opplæringsprosessen. Det skal derfor i oppstart av prosjektet utarbeides retningslinjer for samarbeid med kommunene og deltakelse i opplæringen:

1. Forpliktelser for kommunene:

- Kommunene må forplikte seg til å gi ressurspersonene tilstrekkelig tid til å delta på samlinger og arbeid i grupper mellom samlingene. Dette skal skje gjennom avtaler med prosjektet.
- Etter endt opplæring bør kommunene sørge for at ressurspersonene kan vedlikeholde og utvikle sin kompetanse gjennom deltakelse i nettverk, som vil bli etablert i løpet av prosjektperioden.

2. Intern organisering i kommunene:

- Kommunene må selv identifisere interne strukturer som gjør det mulig for ressurspersonene å bidra i opplæringen av ansatte eller gi rådgivning til avdelinger/seksjoner i kommunen, både ved behov og mer systematisk etter opplæringsperiodens slutt.

Gjennomføring: en tentativ gjennomføring er et opplæringsløp på 9 måneder organisert som et læringsnettverk med oppstart høsten 2025:

- 2-3 hele - eller halvdagssamlinger over en kort tidsperiode
- Oppgaver/case/refleksjon/forbedringsarbeid på egen arbeidsplass mellom samlinger
- E-læring mellom samlingene
- Individuell veiledning ved behov
- Opprettelse og deltakelse i et interkommunalt nettverk for en eller flere ressurspersoner i hver kommune

Innhold i opplæringen:

Innhold i opplæringen, eventuell materiell som ressurspersoner trenger for å veilede videre etter opplæringsperioden, vil utarbeides av prosjektgruppen i løpet av våren 2025.

Vurderinger av prosjektet

Suksessfaktorer og utfordringer

Prosjektgruppa vil sammen se på hva som vil være suksessfaktorer og mulige utfordringer ved prosjektet. Vi vil antakelig oppdage nye utfordringer og suksessfaktorer under hele prosjektperioden, og vil derfor justere og oppdatere disse underveis.

Personvern og GDPR

Prosjektgruppa vil gjøre en vurdering av hvorvidt prosjektet behandler personopplysninger eller ikke.

Rapportering og oppfølging

Det vil rapporteres til Statsforvalter i Vestfold og Telemark i henhold til retningslinjer.

Økonomi

Prosjektmidlene er søkt fra Statsforvalter for Vestfold og Telemark. Prosjektleder har ansvar for rapportering i henhold til retningslinjer

Foreløpig budsjett:

Kostnadsoverslag	
Lønnsutgifter prosjektleder (20%)	kr 200 000,-
Lønnsutgifter frikjøp	kr 50 000,-
Gjennomføringer av arrangementer	kr 150 000,-
Sum utgifter	Kr 400 000,-
Inntekter fra Statsforvalter	Kr 400 000,-

Referanser

Helsedirektoratet: [§ 4A-4 Gjennomføring av helsehjelpen - Helsedirektoratet](#)

Lov om pasient – og brukerrettigheter: [Lov om pasient- og brukerrettigheter \(pasient- og brukerrettighetsloven\) - Kapittel 4 A. Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen mv. - Lovdata](#)

Nasjonalt senter for aldring og helse: [Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4 A - Nasjonalt senter for aldring og helse](#)